

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/137/2007

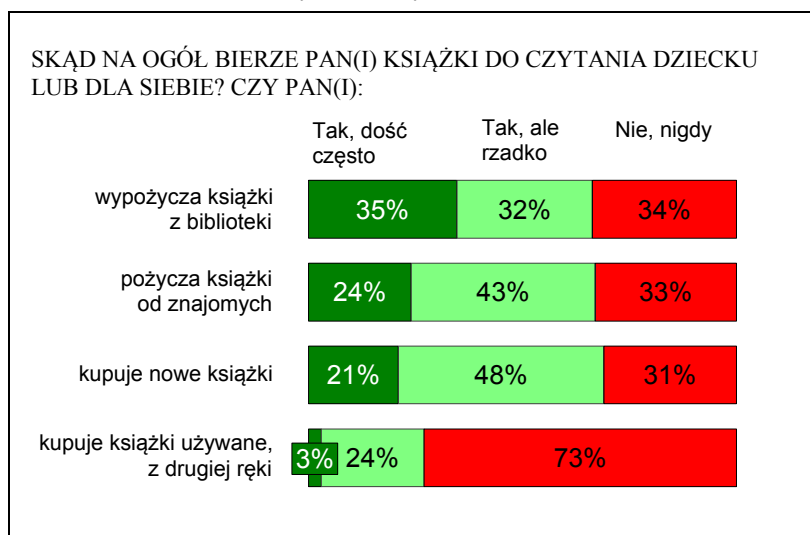
O RÓŻNYCH ASPEKTACH CZYTANIA KSIĄŻEK

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ❑ Co trzeci dorosły Polak (32%) w ogóle nie czyta książek. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie tylko 28% ogółu ankietowanych sięgnęło po lekturę, natomiast 40% nic w tym czasie nie czytało.
- ❑ Osoby czytające książki w większości przyznają, że w okresie wakacyjno-urlopowym czytają raczej tyle samo co zwykle (45%) lub mniej (35%), tylko co piąta osoba z tej grupy (20%) deklaruje, że czyta więcej.
- ❑ Do najchętniej czytanych należą książki przygodowe i podróżnicze (34%), o tematyce historycznej (26%), poradniki i przewodniki (24%), a także sensacyjne i kryminały (22%).
- ❑ ODPOWIEDZI OSÓB CZYTAJĄCYCH KSIĄŻKI SOBIE I/LUB SWOIM DZIECIOM

W sierpniowym sondażu¹ zadaliśmy badanym pytania dotyczące czytania książek. Z jednej strony poruszyliśmy problematykę czytania dzieciom², z drugiej – dla własnej przyjemności. Niniejszy komunikat poświęcony jest tej drugiej kwestii. Postawione pytania miały na celu określenie skali czytelnictwa, uchwycenie najczęściej wybieranych rodzajów lektur, jak również ustalenie, gdzie Polacy najchętniej zaopatrują się w książki.

JAKIE KSIĄŻKI CZYTAMY?

Poprosiliśmy respondentów o wskazanie literatury, po jaką najczęściej sięgają wybierając książkę dla siebie. Każdy ankietowany mógł przy tym wybrać kilka rodzajów literatury, a dodatkowo zdefiniować własne preferencje w tym zakresie. Należy zaznaczyć, że przedstawiona badanym kategoryzacja nie podlega zasadzie rozłączności, np. romanse mogą być jednocześnie współczesną literaturą piękną, a książki o tematyce historycznej – literaturą przygodową. Rozumienie poszczególnych kategorii pozostawiliśmy ocenie respondentów.

Połowa czytających najczęściej wybiera książki **przygodowe** i **podróżnicze** (50%). Dużą popularnością cieszą się także książki o tematyce **historycznej** (39%) oraz **sensacyjne** i **kryminały** (32%), nieco mniejszą – **romanse** (27%). Co szósty czytelnik (16%) preferuje utwory **humorystyczne** i **komediove**. Kategorie szerokie znaczeniowo i prawdopodobnie mniej precyzyjne w odczuciu wielu respondentów – **klasyczną literaturę piękną** oraz **współczesną literaturę piękną** wskazuje odpowiednio 16% i 12% osób czytających książki. Stosunkowo niewielką popularność (11%) mają książki grozy – **thrillery** i **horror**. Nieco większym zainteresowaniem (14%) cieszy się fantastyka (literatura *fantasy*, *science fiction*).

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (207) zrealizowano w dniach od 3 do 6 sierpnia 2007 roku na liczącej 859 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Por. komunikat CBOS „Czytamy dzieciom?”, sierpień 2007.

Tabela 1

Jakie książki czyta Pan(i) najczęściej? Proszę wybrać nie więcej niż 5 rodzajów literatury, które Pan(i) najczęściej czyta	Osoby czytające książki (N=586)	Ogół badanych
Przygodowe, podróżnicze	50%	34%
O tematyce historycznej	39%	26%
Poradniki, przewodniki	36%	24%
Sensacyjne, kryminały	32%	22%
Romanse	27%	19%
Biografie, dzienniki, pamiętniki, wspomnienia, listy	25%	17%
Literaturę faktu (reportaże, wywiady, felietony)	24%	16%
Popularnonaukowe	21%	14%
Literaturę specjalistyczną (fachową, naukową, podręczniki)	19%	13%
Komedie, utwory humorystyczne	16%	11%
Klasyczną literaturę piękną	16%	11%
Fantastykę (<i>fantasy</i> , <i>science fiction</i>)	14%	9%
Poezję	12%	8%
Współczesną literaturę piękną	12%	8%
Thrillery, horrory	11%	8%
Komiksy	9%	6%
Religijne*	2%	1%
Inne	1%	1%
W ogóle nie czytam książek	-	32%

* Książki o tematyce religijnej nie były uwzględnione wśród kategorii, respondenci wymieniali je sami. Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Relatywnie dużym uznaniem czytelników cieszy się literatura oparta na autentycznych wydarzeniach. **Biografie**, dzienniki, pamiętniki, wspomnienia i listy preferuje jedna czwarta czytających (25%), a niemal tyle samo (24%) – **literaturę faktu**. Do tej ostatniej kategorii zaliczyliśmy takie formy, jak reportaże, wywiady oraz felietony.

Stosunkowo niewielu czytelników (12%) sięga po utwory liryczne i **poezję**, jeszcze mniej (9%) – po **komiksy**.

Książki o charakterze nieco bardziej użytkowym, takie jak **przewodniki** oraz **poradniki**, mają wielu amatorów (36%). Do tej kategorii zakwalifikowaliśmy również książki kucharskie, poradniki dotyczące konkretnej dyscypliny sportu czy też hobby, np. wędkarstwa. Należy zaznaczyć, że duża popularność tego typu lektur może być w pewnym stopniu związana z wakacjami i okresem urlopowym, kiedy częściej sięga się po takie publikacje. Z tego rodzaju literaturą w pewnej mierze związana jest kolejna kategoria – książki **popularnonaukowe**, po które sięga jedna piąta czytających (21%). Zbliżona liczebnie

grupa (19%) czyta publikacje **specjalistyczne, naukowe** – związane z wykonywanym zawodem, kierunkiem kształcenia lub innego rodzaju aktywnością wymagającą fachowej wiedzy.

Wśród innych rodzajów literatury badani czytający książki najczęściej (2%) wymieniali publikacje o charakterze religijnym, np. pisma katolickie, wydawnictwa świadków Jehowy.

Z uzyskanych deklaracji wynika, że co trzeci dorosły Polak (32%) w ogóle nie czyta książek. Nie można jednak wykluczyć, że część ankietowanych wskazywała jakiś rodzaj literatury, ponieważ nie chciała się przyznać do nieczytania książek, uznając to za coś wstydliwego.

Ci, którzy deklarują, że nie czytają książek, to stosunkowo często badani w wieku 45–64 lata, najczęściej zaś najstarsi, mający 65 lat i więcej, a także, co w pewnym stopniu wiąże się z wiekiem, renciści i emeryci. Częściej niż inni nie sięgają po książki również mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, ponadto robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, bezrobotni, respondenci źle oceniający własne warunki bytowe oraz badani sporadycznie uczestniczący w praktykach religijnych (kilka razy w roku). Należy również podkreślić, że mężczyźni częściej niż kobiety deklarują, że nie czytają książek.

Książki, których czytelnikami są równie często kobiety, co mężczyźni, to głównie kryminały, komedie, literatura faktu, a także komiksy. Kobiety zdecydowanie częściej sięgają po romanse, utwory biograficzne, jak również poezję i literaturę piękną – współczesną oraz klasyczną. Ponadto więcej kobiet niż mężczyzn czyta poradniki i przewodniki. Mężczyźni zaś nieco częściej wybierają książki o tematyce historycznej, popularnonaukowe, fantastykę, horrory oraz literaturę specjalistyczną.

Wiek również kształtuje gusty literackie. Młodszy ankietowani często czytają literaturę faktu, książki komediowe i humorystyczne, popularnonaukowe, fantastykę, a także komiksy. Wśród czytających poradniki, przewodniki wyróżnia się pokolenie mające od 35 do 44 lat, a jeśli chodzi o literaturę fachową, specjalistyczną, to najczęściej korzystają z niej osoby mające od 18 do 44 lat. Ponadto można zauważyć, że uczniowie i studenci dosyć często sięgają po literaturę biograficzną, co w jakiejś mierze prawdopodobnie wiąże się z edukacją, a także po poradniki i przewodniki.

AKTYWNOŚĆ CZYTELNICZA

Osoby czytające książki zapytaliśmy również o liczbę lektur przeczytanych dla przyjemności w ciągu 30 dni poprzedzających sondaż. Mniej niż połowa (42%, co stanowi 28% ogółu badanych) przyznaje, że w ostatnim miesiącu miała czas i okazję, by przeczytać jakąś książkę. Można założyć, że są to osoby wyróżniające się pewną regularnością w czytaniu. Natomiast niespełna trzy piąte czytelników (58%) przyznaje, że nie miało na to czasu. Biorąc pod uwagę ogół badanych można powiedzieć, że dwie piąte dorosłych (40%) nie przeczytało w ubiegłym miesiącu żadnej książki, a uwzględniając tych, którzy wcześniej deklarowali, że w ogóle nie sięgają po literaturę – jeszcze więcej (72%).

Tabela 2

Czy w ciągu ostatnich 30 dni miał(a) Pan(i) czas i okazję, by przeczytać jakąś książkę (opowiadanie, powieść itp.) dla własnej przyjemności, niezwiązaną z Pana(i) nauką lub pracą zawodową	Wskazania osób czytających książki (N=584)	Ogół badanych
Tak	42%	28%
Nie	58%	40%*
* Pominięto osoby, które deklarują, że w ogóle nie czytają książek (32%)		

Osoby, które odpowiedziały na to pytanie twierdząco, poprosiliśmy o wskazanie liczby książek przeczytanych w ciągu ostatnich 30 dni. Większość z nich przeczytała jedną lub dwie książki (odpowiednio 38% i 27%, czyli łącznie 19% ogółu badanych). Niewiele osób (8%) przeczytało trzy książki, niemniej jedna piąta (19%) – co najmniej cztery. Co czternasty ankietowany z tej grupy (7%) zaczął czytać jakąś książkę, ale jeszcze jej nie skończył.

Tabela 3

Ile łącznie przeczytał(a) Pan(i) książek w ciągu ostatnich 30 dni?	Wskazania osób, które w ostatnim miesiącu przeczytały jakąś książkę (N=244)	Ogół badanych
Jedną	38%	11%
Dwie	27%	8%
Trzy	8%	2%
Cztery i więcej	19%	5%
Zaczął(a)m czytać książkę, ale jeszcze nie skończył(a)m jej czytać	7%	2%
Nie czytał(a)m w tym czasie żadnej książki	1%	72%

Trzeba również dodać, że w badaniach realizowanych przez nas dziewięć i sześć lat temu (w roku 1998 i 2001) odsetek osób, które w ciągu 30 dni poprzedzających pomiar nie przeczytały żadnej książki, był niższy niż obecnie – wynosił odpowiednio 58% i 65%.

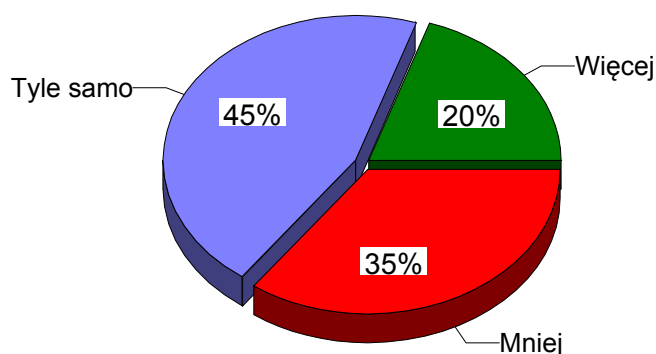
W większości grup społeczno-demograficznych przeważają ci, którzy w ciągu ostatnich 30 dni nie mieli czasu na czytanie. Jedynie wśród najlepiej wykształconych, kadry kierowniczej i inteligencji oraz uczniów i studentów dominują osoby, które znalazły na to czas. Ponadto kobiety częściej niż mężczyźni przyznają, że ostatnio miały czas, by coś przeczytać. Biorąc pod uwagę także liczbę przeczytanych książek, kobiety były w tej dziedzinie bardziej aktywne niż mężczyźni. Większą aktywność czytelniczną wykazywali w lipcu także najmłodszy ankietowani, którzy częściej niż inne grupy wiekowe deklarują, że przeczytali co najmniej cztery książki.

Ponieważ lipiec jest dla wielu miesiącem urlopowym, można by się spodziewać, że w tym czasie czytanie jest bardziej intensywne niż w okresach, które nie kojarzą się z wypoczynkiem. Zapytaliśmy więc osoby czytające książki, czy w wakacje czytają więcej czy też mniej niż zazwyczaj. Z deklaracji 45% ankietowanych z tej grupy wynika, że w okresie wakacyjno-urlopowym czytają tyle samo co zwykle. Jedna trzecia czytających książki (35%) wskazuje na zmniejszenie aktywności w tym zakresie, a tylko jedna piąta (20%) ocenia, że w wakacje udaje jej się czytać więcej.

ODPOWIEDZI OSÓB CZYTAJĄCYCH KSIĄŻKI (N=585)

CBOS

RYS. 1. JAK PAN(I) OCENIA, CZY W CZASIE WAKACJI, URLOPU CZYTA PAN(I) RACZEJ WIĘCEJ KSIĄŻEK NIŻ ZAZWYCZAJ CZY TEŻ MNIEJ?

Wakacje nie sprzyjają sięganiu po książkę tak bardzo, jak by się mogło wydawać. Przedstawiciele większości grup społecznych i demograficznych czytają w tym czasie tyle samo, ile zazwyczaj. Deklaracje świadczące o wzroście czytelnictwa pojawiają się relatywnie częściej wśród najmłodszych badanych, uczniów i studentów, mieszkańców największych aglomeracji miejskich oraz osób z wyższym wykształceniem. Tyle samo co zwykle czyta w wakacje większość najstarszych ankietowanych, emeryci.

Mniejszą aktywność czytelniczną w okresie urlopowym stosunkowo często przejawiają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, pracownicy fizyczno-umysłowi, robotnicy wykwalifikowani i ankietowani o najniższych dochodach.

SKĄD BIERZEMY KSIĄŻKI?

Interesowało nas również, gdzie respondenci czytający książki, a także ci, którzy czytają je swoim dzieciom, zaopatrują się w literaturę.

Jedna piąta czytających (21%) dość często kupuje nowe książki, prawie połowa zaś (48%) czyni to rzadko. Niespełna co trzeci czytający (31%) twierdzi, że nie kupuje nowych książek.

Dużą popularnością cieszy się także pożyczanie książek od znajomych – co czwarty czytelnik (24%) pożycza je często, a ponad dwie piąte (43%) – sporadycznie. Jedna trzecia osób czytających (33%) nie pożycza książek od znajomych.

Relatywnie dużo czytających (35%) często wypożycza książki z biblioteki, niemal tyle samo (32%) korzysta z tego źródła sporadycznie, a co trzeci (33%) w ogóle nie korzysta.

Niewielką popularnością cieszą się książki używane. Kupuje je nieco ponad jedna czwarta czytelników (27%), w tym 3% często, a 24% rzadko, większość zaś (73%) w ogóle nie odwiedza antykwariatów, targowisk i innych miejsc, gdzie można nabyć książki z drugiej ręki.

Tabela 4

ODPOWIEDZI OSÓB CZYTAJĄCYCH KSIĄŻKI SOBIE I/LUB SWOIM DZIECIOM

Skąd na ogół bierze Pan(i) książki do czytania dziecku lub dla siebie? Czy Pan(i):	Tak, dość często	Tak, ale rzadko	Nie, nigdy
	w procentach		
- kupuje nowe książki	21	48	31
- kupuje książki używane, z drugiej ręki	3	24	73
- pożycza książki od znajomych	24	43	33
- wypożycza książki z biblioteki	35	32	34

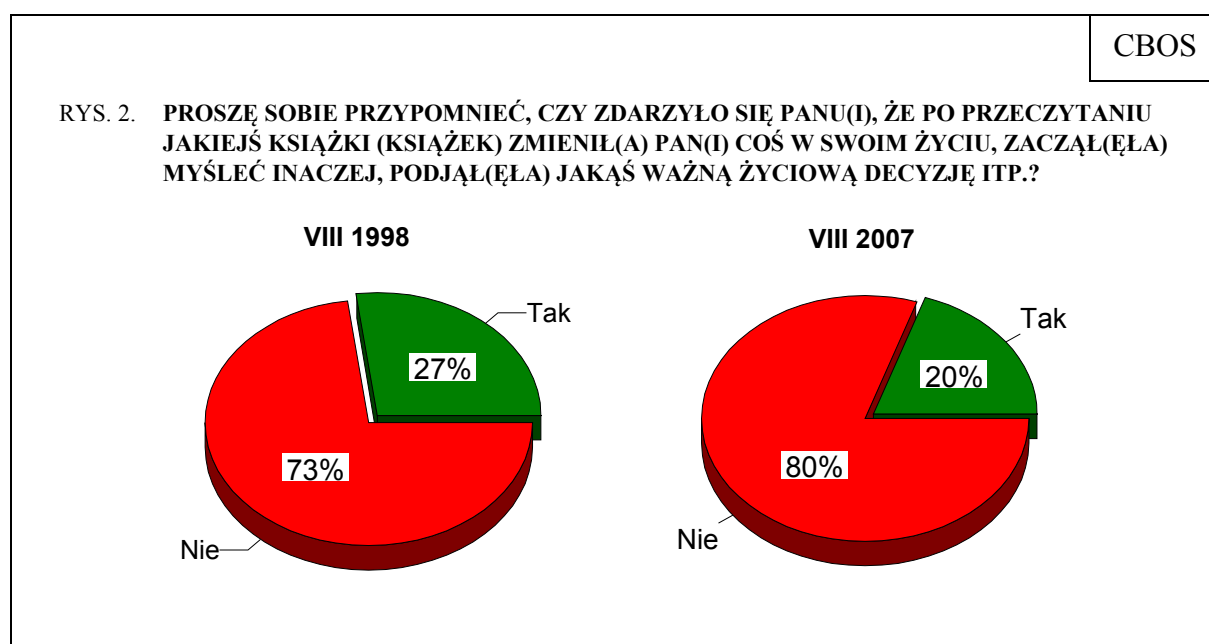

Kobiety i mężczyźni kupują nowe książki niemal równie często. Zauważalne różnice wskazań dotyczą pożyczania książek – od znajomych lub z biblioteki; kobiety częściej korzystają z takich źródeł. Pod względem nabywania nowych książek wyróżniają się osoby w wieku 25–44 lata, badani najlepiej wykształceni, kadra kierownicza i inteligencja oraz respondenci o najwyższych dochodach *per capita*. Rzadziej kupują książki uczniowie i studenci, najmłodszy badani, którzy raczej wolą pożyczać je z biblioteki lub od znajomych.

LITERATURA A ŻYCIE

Zdarza się, że utwory literackie wpływają na rzeczywistość, kształtują postawy, emocje, działania czytelników. I choć zdolność takiego oddziaływania przypisywana jest raczej literaturze pięknej, tekstom filozoficznym, a także poezji, w istocie każda książka – również o charakterze poradnikowym, np. podręcznik obsługi komputera – może mieć wpływ na czyjeś życie.

Wszystkich ankietowanych zapytaliśmy, czy kiedykolwiek zdarzyło się, że po przeczytaniu jakiejś książki, zmienili swój sposób myślenia lub działania. Zdecydowana większość (80%) nie zauważa takiego wpływu literatury. Jedna piąta (20%) przyznaje, iż zdarzyło się, że lektura książki oddziaływała w taki sposób na ich życie. W stosunku do pomiaru przeprowadzonego dziewięć lat temu zmniejszyła się liczba osób deklarujących, że po przeczytaniu jakiejś książki zmieniło się ich myślenie lub działanie.

Kobiety częściej niż mężczyźni doświadczyły w życiu zmiany wynikającej z przeczytanej lektury. Deklaracje takie częstsze są wśród najmłodszych ankietowanych, uczniów i studentów, mieszkańców największych aglomeracji miejskich, osób z wyższym wykształceniem, kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla, a także osób najsilniej zaangażowanych w praktyki religijne. Różnice w percepcji literatury między poszczególnymi grupami są wynikiem aktywności czytelniczej lub jej braku, choć nie można wykluczyć, że przyczynia się do tego wrażliwość odbiorców na lekturę. Oba czynniki bowiem są ze sobą powiązane – wrażliwość na literaturę sprzyja aktywności czytelniczej i odwrotnie. Poniższa tabela pokazuje, że osoby, które w ciągu ostatnich 30 dni miały okazję przeczytać książkę, częściej niż te, które w ostatnim miesiącu nic nie czytały, przyznają, że lektura książki wpłynęła kiedyś na ich życie ($\Phi=0,31$).

Tabela 5

Czy w ciągu ostatnich 30 dni miał(a) Pan(i) czas i okazję, by przeczytać jakąś książkę (opowiadanie, powieść itp.) dla własnej przyjemności, niezwiązaną z Pana(i) nauką lub pracą zawodową?	Proszę sobie przypomnieć, czy zdarzyło się Panu(i), że po przeczytaniu jakiejś książki (książek) zmienił(a) Pan(i) coś w swoim życiu, zaczął(ęła) myśleć inaczej, podjął(ęła) jakąś ważną życiową decyzję itp.?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	40	60
Nie	12	88

Jedna trzecia dorosłych w ogóle nie czyta książek, a uwzględniając tych, którzy w miesiącu poprzedzającym badanie nic nie przeczytali – prawie trzy czwarte. Mimo że trwa sezon wakacyjno-urlopowy, książki nie cieszą się zbyt dużą popularnością, sami respondenci zaś oceniają, że w tym czasie czytają tyle samo co zwykle lub mniej.

Jeśli już Polacy czytają, to najchętniej książki przygodowe i podróżnicze, a także o tematyce historycznej. Dużą popularnością cieszą się również wszelkiego rodzaju poradniki i przewodniki.

Opracował
Michał FELIKSIĄK